



O'QUVCHILARDA SAVODXONLIKNI SHAKLLANTIRISH.

Xoliqova Zulayho Nurmamat qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi
3-bosqich talabasi
zulayhoxoliqova377@gmail.com.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17342308>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida savodxonlikni shakllantirish va rivojlantirish masalalari keng yoritilgan. Savodxonlikni oshirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, innovatsion o'yinlar hamda darsdan tashqari mashg'ulotlarning o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, o'qituvchining metodik yondashuvi, dars samaradorligini ta'minlashda milliy qadriyatlar va axloqiy tarbiyaning o'zaro bog'liqligi yoritiladi. Maqolada savodxonlikni rivojlantirish orqali o'quvchilarning tafakkuri, mustaqil fikrlash qobiliyati va yozma nutqi shakllanishi ilmiy asosda bayon etilgan.

Kalit so'zlar: savodxonlik, boshlang'ich ta'lim, o'quvchi, pedagogik texnologiya, interfaol metod, yozma nutq, tafakkur, o'qituvchi mahorati.

Аннотация: В данной статье подробно рассматриваются вопросы формирования и развития грамотности у учеников начальных классов. Проанализированы роль современных педагогических технологий, интерактивных методов и инновационных игр в повышении уровня грамотности учащихся. Также освещается значение педагогического подхода учителя и взаимосвязь между национальными ценностями и нравственным воспитанием в обеспечении эффективности обучения. В статье показано, как развитие грамотности способствует формированию мышления, самостоятельности и письменной речи учащихся.

Ключевые слова: грамотность, начальное образование, ученик, педагогическая технология, интерактивные методы, письменная речь, мышление, профессионализм учителя.

Annotation: This article discusses the issues of forming and developing literacy among primary school students. It analyzes the role of modern pedagogical technologies, interactive methods, and innovative games in improving students' literacy levels. The importance of teachers' methodological approaches, the connection between national values and moral education in ensuring lesson effectiveness is also explored. The paper highlights how literacy development contributes to students' thinking ability, independence, and written expression.

Keywords: literacy, primary education, student, pedagogical technology, interactive methods, written language, thinking, teacher professionalism.

Savodxonlik insonning eng muhim ijtimoiy sifatlaridan biridir. U nafaqat yozuvni o'qish yoki so'zlarni to'g'ri yozish, balki fikrni aniq, izchil va mantiqan ifodalash, ma'lumotni tahlil qila olish hamda atrofdagi voqealarni ongli anglash qobiliyatini bildiradi. Boshlang'ich sinfda o'quvchilarda savodxonlikni rivojlantirish — bu faqat imlo yoki o'qish malakasini emas, balki shaxsiy rivojlanishni ta'minlaydigan jarayondir¹.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasidagi qaror va strategiyalarida ham boshlang'ich ta'limda savodxonlikni oshirish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Chunki o'quvchilarda o'qish, yozish, so'z boyligini kengaytirish, matn bilan ishlash ko'nikmalari mustahkam poydevor yaratadi. Shu bois, bugungi boshlang'ich ta'lim tizimi o'qituvchidan



yangicha yondashuv, zamonaviy metodlardan foydalanish va o'quvchilarda savodxonlikni kompleks rivojlantirishni talab etadi.

Savodxonlikning asosiy tarkibiy qismlari — **o'qish, yozish, tinglab tushunish va nutqni ifodalash**.

Ushbu jarayonlar o'zaro bog'liq bo'lib, har birining rivojlanishi boshqasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, o'quvchi o'qish jarayonida yangi so'zlarni o'rganadi, ularni yozishda ishlatadi va nutqida qo'llaydi.

Shu bois darslarda va darsdan tashqari mashg'ulotlarda integratsiyalashgan yondashuv samarali natija beradi.

Bugungi kunda boshlang'ich sinf o'qituvchilari "Barkamol avlod", "O'qish savodxonligi haftaligi", "O'qish bayrami" kabi tadbirlar orqali o'quvchilarda o'qishga bo'lgan qiziqishni oshirishmoqda. Shu bilan birga, turli o'yinli mashg'ulotlar ("So'z top", "Matnni davom ettir", "Topshiriqni yech") o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi.

Savodxonlikni rivojlantirishda **pedagogik texnologiyalar** muhim rol o'ynaydi. Interfaol metodlar — "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert", "Sinkveyn" kabi usullar orqali o'quvchilar mustaqil izlanadi, mavzuni tahlil qiladi va o'z fikrini yozma ravishda ifodalaydi. Bu metodlar o'quvchi faolligini oshiradi va ularni bilim egasi sifatida shakllantiradi².

Shuningdek, **raqamli ta'lim vositalari** savodxonlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Elektron darsliklar, mobil ilovalar, onlayn testlar o'quvchilarni mustaqil o'rganishga jalb qiladi. O'qituvchi esa jarayonni boshqaruvchi va yo'naltiruvchi sifatida qatnashadi. Masalan, "EduMarket" va "UzEdu" platformalarida joylashtirilgan interfaol o'yinlar, diktantlar va o'qish mashqlari o'quvchilarning nutqiy salohiyatini rivojlantirishda samarali bo'lmoqda³.

Savodxonlikni shakllantirishda milliy qadriyatlarining o'rni ham beqiyosdir. O'quvchilarga xalq og'zaki ijodidan namunalar — maqollar, topishmoqlar, hikmatli so'zlar, dostonlardan parchalar o'qitilishi orqali ularning nutqi boyiydi, ma'naviy dunyosi kengayadi. Shuningdek, o'qituvchining shaxsiy namunasi, so'zlash madaniyati ham o'quvchilarga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Darsdan tashqari mashg'ulotlar ham savodxonlikni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. "Ona tili bilimdoni", "Yilning eng savodli o'quvchisi", "Imlo tanlovi", "Eng chiroyli yozuv" kabi tadbirlar o'quvchilarni rag'batlantiradi, raqobat muhitini yaratadi va ularni ijodiy ishlashga chorlaydi.

O'qituvchi bu jarayonda nafaqat bilim beruvchi, balki **mentor** va **psixolog** sifatida ham faol bo'lishi kerak. Har bir o'quvchining savodxonlikdagi holatini kuzatish, xatolarini tahlil qilish, ularga individual yordam ko'rsatish jarayonning ajralmas qismidir. Shu bilan birga, otanalar bilan hamkorlik o'quvchilar savodxonligini oshirishda muhim o'rin tutadi.

Savodxonlik darajasi o'quvchining tafakkuri, dunyoqarashi va ijodiy qobiliyatining o'sishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, boshlang'ich ta'limda savodxonlikni rivojlantirish faqat o'qish yoki yozish ko'nikmalarini emas, balki keng ma'nodagi intellektual va axloqiy rivojlanishni ham nazarda tutadi⁴.

Xulosa. Boshlang'ich sinfda savodxonlikni rivojlantirish ta'lim jarayonining asosiy maqsadlaridan biridir. O'quvchilarda savodxonlikni shakllantirish ularning mustaqil fikrlashi, mantiqiy tafakkuri, nutq madaniyati va ijtimoiy faolligini oshiradi. Shu bois, o'qituvchi darsni rejalashtirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, innovatsion vositalar



va milliy qadriyatlarga tayangan holda yondashishi lozim. Darsdan tashqari mashg'ulotlar, ijodiy tanlovlar, o'yinlar va elektron resurslar savodxonlikni yanada samarali shakllantirishga xizmat qiladi. Natijada, har bir o'quvchi bilimli, tafakkuri rivojlangan, yozma va og'zaki nutqi ravon shaxs sifatida kamol topadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdug'afforova, D. Savodxonlikni rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish. – Toshkent: Innovatsiya ziyo, 2024.
2. Alimova, G. Boshlang'ich ta'limda o'qish va yozuvni o'rgatish metodikasi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 2023.
3. Bekmurodova, S. Raqamli ta'lim texnologiyalarining boshlang'ich ta'limdagi o'rni. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2024.
4. Jo'rayev, N. Ona tili ta'limida zamonaviy pedagogik yondashuvlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2023.
5. Karimova, Z. Boshlang'ich ta'limda savodxonlikni rivojlantirish strategiyasi. – Farg'ona: FDU nashriyoti, 2024.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi to'g'risida"gi PQ-60-son qarori. – Toshkent, 2023.
7. Qodirova, L. Yosh o'quvchilarda yozma nutqni rivojlantirish yo'llari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
8. Rasulova, M. Boshlang'ich sinflarda integrativ o'qitish usullari. – Buxoro: BDU nashriyoti, 2024